

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2020.3.18>**Стовпець Олександр Васильович**

доктор філософських наук,
доцент кафедри кримінального та адміністративного права
Одеського національного морського університету
вул. Мечникова 34, Одеса, Україна

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ З. М. АТАМАНЮК
«СВОБОДА ЯК ФАКТОР СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»**

Наукове дослідження З.М. Атаманюк присвячене актуальній соціально-філософській тематиці – свободі як фактору соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства. З теоретико-методологічної точки зору звернення до проблеми свободи зумовлене тим, що практично всі попередні підходи до вивчення свободи імпліцитно виходили з домінування розгалуженої системи її обмежень, унормованої та пристосованої до історичних, економічних та інших реалій нашого часу. А це своєю чергою передбачало чітке визначення центрів примусу – окремих осіб, державних інститутів, тих або інших суспільних груп. Звернення до феномена свободи в умовах соціокультурних трансформацій спонукає до вивчення її як самостійного явища, що визначає діяльність як окремих особистостей, так і інститутів суспільства в межах їх самореалізації (самоздійснення).

І в цьому плані автор дослідження абсолютно доцільно вказує на наявну необхідність у сучасній соціальній філософії дослідження свободи саме як фактору соціокультурних трансформацій, який сприяє концептуальному осмисленню розвитку людини в мінливих умовах, відбиває реальні соціальні процеси, надаючи при цьому деяку систему орієнтирів. Новизна при цьому полягає у тому, що автор монографії досліджує феномен свободи як соціокультурний імператив сучасного суспільства.

Поглиблене ознайомлення зі структурою та змістом цієї роботи дає змогу дійти таких висновків. По-перше, логічно побудована структура монографії, яка поетапно розкриває вказану проблематику: виявити вплив фундаментальних цінностей свободи на соціокультурні трансформації сучасного українського суспільства. Це передбачає дослідження особистості як системи багатовимірної, рухливої, зі складною структурою. Для аналізу цієї складної системи виділено три основні групи якостей: 1 – природні, 2 – функціональні, 3 – системні, що інтегрують. Виділені групи якостей дають можливість представити особистість як органічну систему, що включає в себе дві основні підсистеми, які своєю чергою розпадають прийняття механізмів самоорганізації за один з основних принципів, що мають місце у формуванні цілісності особистості та сприяють не лише досягненню сформованої мети, а й ґрунтовному її висвітленню.

По-друге, дослідження стосується насамперед соціально-філософського поля екстраполяції. Складовими концептами соціально-філософської теорії свободи виступають сутність і зміст свободи, форми її вияву, вільний вибір та способи його реалізації. Досліджуючи філософські та спеціально-наукові джерела, в яких характеризуються різні аспекти та складники свободи, автор зосередила свою увагу на аналізі свободи не тільки як складного суспільного явища, а й водночас як феномена людського світосприйняття. З.М. Атаманюк наголошує на тому, що у сучасному світі свобода постає як нова «ідея». Людина, народжуючись в ті чи інші часи, сприймає цілісним образом цю «ідею» через процеси освоєння і соціалізації, які своєю чергою є складниками світосприйняття. Засвоюючи цей образ, людина виокремлює зі складного, багатоаспектного визначення свободи ті його складники, які для неї більш актуальні через індивідуальні та соціальні чинники. З цим не можна не погодитись, адже свобода – це здатність здійснювати правильний вибір та діяти за власною волею, що насамперед залежить від

змісту внутрішнього духовного світу людини. Тому розгляд духовного світу людини та проблем етики тут був би закономірний.

По-третє, що також виражає новизну рецензованої монографії, автор переконливо доводить, що економічна свобода на практиці означає право розпочинати або припиняти власну справу, купувати будь-які ресурси, використовувати будь-яку технологію, виробляти будь-яку продукцію і пропонувати її для продажу за будь-якою ціною, вкладати свої кошти на власний розсуд. Кожний споживач має право вільно купувати будь-який товар або послугу, пропонувати свої послуги для виконання будь-якої роботи; відмовлятися від будь-якої роботи; використовувати власні ресурси за умови, що не порушує прав інших людей. Ці права свободи також не дають ніяких гарантій, тобто підприємець має право запропонувати свої послуги, але нікого не можна змусити прийняти їх.

Економічна свобода має свої основні принципи, а саме економічну самостійність, економічну відповідальність, економічну рівноправність.

Здійснений аналіз онтологічних засад свободи дав змогу автору виявити, що вона виступає однією з універсальних характеристик людського буття, проявом його цілісності і висловлює здатність людини опанувати умови свого існування, долати залежності від зовнішніх сил соціального і природного характеру, самостійно здійснювати вибір своїх дій і відповідати за їх наслідки.

Загалом, можна констатувати той факт, що рецензована наукова робота демонструє багатомірність досліджуваного об'єкта, його важливість для постмодерного соціуму, де образ нової соціальної реальності отримує новий вимір свого втілення – віртуальний простір, який впливає і на характер його моделювання. Тому вважаю за доцільне рекомендувати монографію З.М. Атаманюк до видання.